

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 39

Mercuri 17. Octobre

1862.

Doctori de drepturi

cu privintia la romani.

I.

Schimbarile grandioase de dupa revolutiune avura mare influentia si asupra reorganizarii cursurilor juridice, adeca, a academiilor si universitatii.

Catu era de usor a absolvá drepturile, si a fi deregatoriu si avocat dupa sistem'a dinainte din 48, inca ne aducem aminte. Sistem'a aceea nu pretindea atatia ani dela teneri si atat'a cheltuiela dela parinti; — dar' — se marturisimu adeveratu — nu a corespunsu gradului scientieloru dezvoltate in alte staturi europene, nici legiloru noue introduse.

Academiile de drepturi din Ungari'a si anume, din Posionu, Casi'a si Urbea mare se organizara prin preinalt'a revolutiune din 29. Sept. 1850. Totu atunci, institutiele episcopale si evangelice, ce avea valorea de academia de drepturi, p. e. in Debrecinu, fura suse organizarii noue.

La asi'a academii se introduse unu cursu de trei ani, si deca cineva asculta acestu cursu, depunea esamenele semestrale, si in fine examenulu juridicu, putea se fia deregatoriu. — Dar' pentru cá se fia avocat, trebuia se asculte inca doi ani la universitatea din Pesta, — se depuna doctoratulu din legi, si pe urma examenulu de advocatura. Era concesu si dupa unu cursu de 2 ani a trece la universitate.

La universitate la inceputu era trei ani destulu pentru deregatoriu, si doue esamene de statu, acelu juridicu si politicu. Mai tardiu se schimbá in 4 ani, cu unu esamenu dupa 2 ani, si altulu juridicu dupa alu 4-le anu. — Cá cineva se fia avocat, trebuia se asculte unu cursu de 4 ani, — se depuna doctoratulu din drepturi (trei rigorose), si dupa doctoratu,

barem doi ani se aiba pracs'a de advocatura si juridica.

In acestu modu starea de advocatura era pre-scupa, ca-ci 4 ani la scola, — 1—2 ani cu doctoratulu, si 2 séu 3 ani cu pracs'a, adeca cate 7, 8, 9 ani perdea cineva pana ajungea se fia avocat, apoi si atunci atarna dela denumirea ministrului. — Unii tineri, cá se nu trebuiesca a astepta pentru pracs'a de 2—3 ani dupa doctoratu, depunea mai inainte 2 esamene de statu, pentruca insinuanduse de locu la atare jurisdictiune de candidat de advocatura, i se computa pracs'a dela esamenele de statu, si nu dela doctoratu. — In acestu modu asemenea era ingreunatu juristulu, pentruca atunci avea se depuna 7 esamene din drepturi pana ce avea dreptulu de advocatura. — *)

Dar' nici pentru deregatoriu era destule acele doue esamene de statu, celu juridicu si politicu. — Cá cineva se pota fi jude, avea cá se depuna dupa esamenele teoretice, in doi ani si celu practiculu judicalu, ca-ci in altu casu patriotii nu pre putea inainta. — Tem'a corespondintiei mele inse nu e a cerca numerulu deregatoriloru romani din epoc'a noua, ci pe doctorii de drepturi

II.

Sub sistem'a trecuta la universitatea din Pest'a, urmatorii romani se facura dri. de drepturi.

In Ungari'a: Dr. Iacobi Brindusianu; Dr. Iacobi Iloviciu.

In Banatu: D. Hatieganu, D. Aur. Maniu, D. At. M. Marienescu.

In Ardealu: Dr. I. Maioru, D. I. Ratiu, D. I.

*) Aci se reducu deosebi. Patentele ministerialu din 30. Jul. 1850 modifc. prin pat. min. I. Maiu 1852. — Jan. 21. 1851 si 13. Sept. 1852.

Nemesiu, D. I. Maniu, D. I. Poppu, D. L. Petcu, D. Av. Tincu, D. T. Corchesiu.

In Itali'a H. H. Papiu, Sim. Barnutiu si Hodosiu. Cá Dr. a muritu Vasilie Nicolaeviciu, si cá doctorandu cu 2 rigoróse, Petru Misits.

In acésta epoca de 12 ani la romanii din Austri'a, carii numera peste 3 milióne, abia crescua 16 dri. de drepturi, respective 16 advocati. —

Acest'a e numeru pré micu! Caus'a e, cá sistem'a a fostu ingreunatóre, adeca multi ani la scóla si multe esamene; mai departe pentruca luandu in consideratiune numerulu juristiloru romani inainte de 48, su-crescenti'a a fostu pré mica; si in acesti 12 ani, puçini tineri cu esamenulu de maturitate, avura subsistinti'a de acasa, séu stipendii, pentruca la doctoratu se pot-fescu ani si bani. S'ar poté dice ca intre 10 juristi abia unulu a depusu doctorátulu, pentru atate greu-tati, si in acestu modu puçini si-castigara o stare ne-aternata cá se póta lucrá pentru interesele natiu-nale. —

Schimbarile politice dela 20. Oct. incóce schim-bara nu intr'atat'a sistem'a scolara pentru juristi, catu sistem'a de advocatura. Conferinti'a curiala din Juliu 1861, sterge doctorátulu cá si conditione pentru ad-vocati; primesce trei ani la academii, si 4 la univer-sitate — statu quo — dar' asemene pentru advocati catu si pentru deregatoriu; inse pentru censura cere 2 ani de praesa, dupa unu esamenu de statu, la care se pretinde tare esaminarea din dreptulu patriei. —

Prin acést'a s'a facutu usiurare mare; dar se aflara multe cai, cá — incungiurandu legea, si prin acést'a cursulu juridicu — inca se se póta depune censur'a. — In acestu modu advocatur'a scumpa de sub sistem'a absoluta, astadi se castiga pre usioru, — asi'a catu in acésta privintia e o degenerare mare; pentruca unii, carii nici gimnasiulu mare nu-lu putara fini, — in feliurite moduri se aratara juristi absoluti si astadi advocati. Dar' precumu ingreunarea advo-caturei sub sistem'a trecuta, asi'a usiorarea ei acuma, au cauzele loru politice. —

De impregiurarile aceste se folosira pe lunga magiari si romanii, pentruca unii, carii inainte de 48 gatara cursulu, altii carii de atunci incóce se prega-tira pentru deregatoria, acuma depusera si censur'a. —

Afara de cei 16 dri, cu dreptu la advocatura, depusera in anulu acest'a censur'a inca vr'o 24 de romani, advocati in timpulu mai nou, afara de ro-manii, carii sunt dejá advocati betrani — si carii in

timpulu mai nou, si in Ardealu putara depune cen-sur'a mai cu usioritate. —

Pe lunga tóte aceste, advocatii romaní preste totu sunt puçini, — si luandu in consideratiune pede-cele enumerate, e imbucuratoriu ca reesira si atatia, pentruca fundatiunile si stipendiele romaniloru sunt inca neinsemnate, si pentruca starea materiala a po-porului e mica.

Preste totu — potemu dice — romanii propasira si in acesti 14 ani; si pe viitoriu potemu avé speran-tia mai frumósa, de órece numerulu romaniloru cresce asiá la academii, precumu la universitati si afara de stipendiele sustatóre pan' acuma, comitetele formate pentru ajutorarea tineriloru, voru influintiá cá se se redice o surescintia tare si in 2, 3, diecenii, romanii potu ajunge cá numerulu deregatoriloru si advocati-loru loru se corespunda asiá numerositatii poporului, precumu si posesiunii politice.

Lugosiu, 1. Sept. 1862.

At. M.

Societatea internationala

pentru

progresulu sciintieloru sociali.

La 22. Sept. s'a deschisu la Bruxella in pala-tolu ducale intai'a siedintia a societatii internationale pentru progresulu sciintieloru sociali. Sal'a intinsa — dice gazeta de Coloni'a — putea abia se cuprinda multimea auditoriloru, cari alergasera, nu numai din tóte partile Belgiei, ci din cele mai multe orasiere ale Europei, si chiaru de dincolo de Oceanu, la acea serbare de pace a sciintieloru. Ducele de Brabant a a-sistatu la siedintia. Secretariulu generale a cetitu o opera asupra istoriei, scopului si situatiunii societatii. Interesulu generale, ce merita supt tóte punturile de vedere acea asociatiune, ne impune datorita d'a dá cititoriloru nostri o rapede prescurtare a discusiuniloru in diferitele despartiri.

Anteia despartire. (Legislatiunea comparativa). Domnu Buse, avocatu la Gent (Gand), a presentatu unu memorialu despre legislatiunea atingatória de per-sóne ce patimescu de morburi mintali. Acestu memo-rialu a desteptat o desbatere animata, la care au lu-atu parte domnia Fleury, profesor, Morin Durier, Hérold, avocati, toti dela Paris, precumu si domnia Jolles, ministru din Oland'a, Peemanus, Pollenus si Megnac. Domnu Durier a fostu alesu raportatoriu a-supra acestei cestiuni in siedinti'a generale. — Domnu

Dutrone a declarat, ca pune la dispozitiunea autorului celui mai bun memorialu, ce se va prezenta in sesiunea viitoare spre destrugerea betiei, o mare medalia de aur. — Domnu Fleury (Paris) cetesce o opera asupra regeneratiunii societatii, a carii deviza ar trebui se fia „libertate, dreptate, solidaritate!“ — Intre Domnii Girardin si Pelletan s'au ivitu o discutie viua si foarte interesanta asupra legiurii de presa, a carii continuare se amana pentru mane. Acesti doi oratori din urma au impartitu intre dinsii glori'a dilei in acea despartire.

A doua despartire. (Educatiunea si instructiunea). Domnu Souvestre de la Paris a deschisu discutia printr'unu cuventu in favorea invetiaturii obligatorii. — Domnu Féline, totu dela Paris, combate pe preopinante, vedindu in acesta siluire unu atacu in contr'a libertatii personale. Obligatiunea dea visita scol'a este, dice, nefolositoria, fiindu ca nici nu existe unu alfabetu comune. — Domnu Jules Simon apera invetiatur'a obligatoria in numele intereselor celoru mai sacre ale societatii. Cuventulu seu, improvisatu si pronuntiatu cu infocare, a desteptatu unu entuziasmu generale. — Domnu Beek Mullendorf, dela Verviers, vorbeste pentru instructiunea poporaria, nu numai obligatoria, ci si gratuita. Oratorulu infacisiedia societatii o lucrare mai lunga asupra acestei cestiuni. — Domnu Pressensé (Paris) vorbeste pentru, si si Domnu Rollin (Gand) in contr'a obligamentulu la invetiatura, in catu s'atinge de legislatiunea penale. — Domnu Miaulet (La Haye) este pentru instructiunea obligatoria, inse cu rezerv'a ca parintii se aiba deplin'a libertate in alegerea institutulu de invetiatura pentru copii lor. Elu propune intocmirea unui Jury, care se fia insarcinatu a libera anuale parintiloru si episcopiloru certificate ca copii lor s'au conformatu legii. — Domnu Paul Lavuron vorbeste asemenea in favorea instructiunii obligatorii si se pronuntia cu cuvinte puternice in contr'a situatiunii subordonate a invetiatoriloru din scole poporarie. — Dnu Victor Hugo a adresatu acestei sectiuni o epistola, in care mai anteu exprime parerea s'a de reu, ca nu pote invetiatur'a asiste in persoana la desbateri si apoi se pronuntia, a scrisu, pentru'n obligatoria si gratuita. In epistol'a, se dice: „Unu asemenea subiectu se recomanda de sine atentiunii congresulu. Deca o data va fi decisa acesta cestiune, deca prin initiativ'a dumniavostre se va fi facutu o lege buna, si se va fi datu prin acest'a celoru-lalte popore unu bunu esemplu, acest'a ar fi

unu resultatu demnu de admiratiunea noastra. Nu existe nici o cestiune mai urginta, de catu a instructiunii gratuite si obligatorii. Presentele are importantia (insemnata) s'a, dar' ea trece; se indreptamu dar' ochii nostri spre acea di mare. In leganulu copilulu diace pacea s'au resbelulu viitorulu. De pe acestu leganu trebuie se risipimu negur'a (ceti'a). Se lucramu pentru ca auror'a se se reflecte in sufletulu copilariei. O instructiune gratuita si obligatoria in timpu de doue dieci si cinci de ani va preface aspectulu lumii. Copilulu, o repetu, este viitorulu. Spre a forma cetatiani trebuie se incepemu formandu omeni. Se deschidemu scolele pretutindenea. Celu ce nu porta in sine lumina ce procura invetiatur'a, nu este omu, este numai membrulu unei turme, pe care stapenulu o duce candu la pasiune, candu la macelaria. Cea-a ce resiste in finta o omenesca sclaviei, nu este materi'a, ci inteliginta. Libertatea incepe acolo unde incetaza nesciintia. Cu mare parere de reu renuntiu a dice mai multu. Adoptu, cu tota anim'a, oper'a nobila a congresulu. Aceste discutii ale inteligentiloru, convocate din timpu in timpu, nu potu lipsi d'a produce efectulu lor. Insarcinarile seclulu ne imbia, se apropia din ce in ce mai multu, sunt aci presenti. Momentulu a sositu d'a ne pregati pentru primirea lor si da intona vechi'a strigare de batalia a romaniloru: Ad portas!“

Despartirea a trei'a. (Artile si sciintiele). Dnulu Delbeke vorbeste despre invetiatur'a artistica si critica, metodele urmate pana acumu; propune a impune tutoru scolariloru „invetiamentulu frumosulu.“ — Domnulu Stark (Bruxelles) vorbeste in favorea metodei academice, si domnulu Grigore propune introductiune a invetiaturii cantarii in scolele poporare.

Despartirea a patru'a. (Binefacerea si igien'a publica). Dupa unu cuventu de introduptiune, tienutu de presedinte, despartirea trece la esaminarea cestiuniloru propuse, despre betie si despre mediulocale dea combate acestu vitiu. Dupa ce mai multi oratori au spus fara nici unu succesu, recunoscute banalitati, a luat in fine domnulu Burggraeve, profesoru la Gand, cuventulu, si a espresu prin cuvente elocinte inse sanetose, ca mai bine se se nutresea poporul cu alimente bune de catu cu disertatiuni de morala; lips'a d'unu nutrimentu sanetosu si de ajunsu destepa aplecarea la beutire spirituose, cari fara indoie, sunt vatematorii sanetatiei, dar procura corpulu a putere momentana necesaria pentru munca. — Domnii Belvol (Bruxelles), Dr.

Neumanu (Berlinu), Dr. Laussedot (Bruxelles) si Middleton (London) se pronuntia asup'ra cestiunii in sensu divergente. — O desbatere forțe interesante a fostu asup'ra lucrului femeieloru si a nume domnulu Vichers a fostu elocinte, esprimendu dorinti'a dea nu se mai permite intrebuintiarea femeieloru in mine.

Despartirea a cinci'a. (Economia nationale). Acēsta sectiune, cea mai visitata a congresului, a marginitu lucrarile sale de astadi in luarea in consideratiune a urmatórielor cestiuni: teori'a impositului si inriurirea diferiteloru imposite asup'ra productiunii. Domnu de Hesselle, dela Bruxelles, se pronuntia in contra impositului personale; numai obiectele materiale se fia impuse si tóte c'o tacsă anuale, o catatime a valórii lor efective de cumparátoria. — D-sióra (dá, d-sióra june si frumósa) de Royer de Lau sanne, combate acēsta opiniune; dupa parerea ei impositulu se fia mai personale si proportionatu cu positiunea lor in statu. Oratórea desvólta cu multa elocintia ideiele si dobendesce unu aplausu generale si meritatu. — Dupa ce mai vorbira domni Masson, Lettardy de Beaulieu si Van den Broeck, se suie pe tribuna domnulu Lavrence Hayworth (Englitora) cá luptatoriu absolutu pentru impositulu directu si cá inimicu declarat alu ori carii impositiuni indirecte. — Domnulu John Bavring vorbesce in urm'a lui pentru desfiintiarea vamiloru si desvólta inriurirea favorabile, ce ar trebui se aiba neaparatu acēsta mesura asup'ra prosperitatii publice. In calitatea s'a de guvernatoriu de Hongkong a facutu in acēsta privintia mai multe speiriintie decisive. Cu tóte acestea nu crede ca va fi cu putintia a desfiintiá intr'unu statu european tóte impositule indirecte, de si recunósce ca acēst'a ar fi forțe de doritu. — Domnulu Bolt (Englitora) vorbesce in acelasi sensu. — Domnulu Joffroy se pronuntia, in numele camerei de comerciu de la Anvers (Antwerpen) si cá delegatulu ei, pentru imediat'a si desversit'a desfiintiare a vamiloru. Elu desvólta midiolócele spre a departá opstaculele fiscali, cari se impotrivescu la acēsta mesura, si intre aceste midiolóce pune rendulu d'antatu si de capetenia, suptu unu tunetu indelungatu de aplause ale adunarii, desfiintiarea budgetului de resbelu.

Siedinti'a se redica.

(Va urma).

Din Conciliulu dela Rom'a 1862.

Impregiurarile tempului adusera cu sene, cá diurnalistic'a tóta, se refereze dupa poteri tóte acelea,

ce se templara cu ocaziunea conciliului tienutu in Rom'a in partea politica; pentru aceea fiendu din asta parte si publiculu nostru de ajunsu informatu, imi place a crede, cumca nu va fi de prisosu dēca s'ar publicá ceva si din partea religiósă propria a acestui conciliu, pentru aceea te rogu se aibi bunetate a deschide colónele Gazetei ori Fóiei si pentru urmatoriu e strasu din vorbirea renunitului Episcopu de Orleanu Dupanloup, dupa diurnalulu de Brussel, si acēst'a afara de alte bine cuventate chiaru si din acea simpla cauza, ca numitulu Episcopu in cea mai mare parte a vorbirei sale indereptá cuventulu catra baserio'a orientala, — de unde si eu in estrasu celealalte parti numai le voiu insemná in scurtu, pentrucá se se cunósca necsulu vorbirei si numai in cuventarea speciale catra beseric'a orientala me voiu demite mai afundu, ci totusi intréga nu o voiu comunicá neci acesta parte, de óra ce sciu cumca colónele sunt anguste, éra comunicandele sunt multe.

Prologu „Quid statis adspicientes in coelum?

(Ce stati cautandu la ceriu?)

Asiá e, toti cautamu la ceriu, tóta beseric'a catholica, toti ochii si tóte anemele, increderea tóta si tóta sperarea e indereptata spre ceriu. — — — Cine su acestia, carii vedu veniti din tóte partile lumii, dorindu atatu de tare a se afiá la olalta in Rom'a? — — —

Besericile apusului si ale resaritului sunt, cari convinu aici in acēsta mare adunare, cu carea Rom'a in momentul de fație presinta lumii unu spectaculu maretiu: aicea una rechiamă pre alt'a la peciórele parentului comune, care le binecuventa pre ambele, si unu Episcopu apusanu, éra acesta intre toti celu mai de pre urma, unu Episcopu francescu e, care vorbesce in momentul de fație in favórea besericiloru si Episcopiloru orientali din unu amvonu romanu la peciórele catedrei eterne inaintea Episcopiloru intregi lumi.“ — — —

Dupa cari si alte multe, urméza inse vorbirea in dóue parti camu asiá:

I. Qui sunt ii et unde venerunt? (Cine sunt acesti'a si de unde au venitu?)

Ei vinu din tóta crestinimea, cá órecandu evreii, despre cari ne spunu faptele Apostoliloru, ca se adunau la Jerusalimu pre dilele solemnitatiloru sale mai mari, ei vinu din tóte triburile si nationile, din tóte limbele, cari sunt sub ceriu; din tote partile lumii cunoscute si civilisate ori selbatice. Ei au venitu

din Spani'a de a poroarea vergina in credinti'a s'a, din Irlandi'a, tiér'a santiloru, si din Ungaria tiér'a eroiloru crescini, cari reimpinsera nevalirile din urma ale islamului in pamentulu european, — — — si ce se mai dicu? ei vinu din cele mai departate parti ale lumei! — — — — fora se cautamu in specie ce e beseric'a orientale, si ce doresce acést'a in acestea giurstarti momentóse de la noi si de la voi? —“

II. E bine dara! se ne asiediamu de una data in cugetele amorului si caritatii evangelice, in aplecarea animei nóstre de a ajutá si mangaiá acésta beserica orientale, sor'a nóstra, si mai asiu dice, mam'a nóstra, pentru vechimea, originea si binefacerile ei primarie, — — — care — — — tóte au inceputu in Oriente, tóte ne au venitu din Oriente, numele si lucrurile cele mai mari ale omenimei, Moise, Ilie, Isusu Christosu, Legea, Profetii si Evangeli'a — — — — dela resaritu se nascura precumu cantá Virgiliu Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo — ordu nou alu lucrurilor; din resaritu erá se vina cuceritorii, precumu dicu: Tacitu si Svetonie: Venturos ab oriente, qui rerum potirentur. — — — — Ma éca si venira — — — — Cine e acelu omu la peciórele capitoliului, care ascunsu sub vestmentu de evreu tiene in animasi un'a cruce de lemnu? — — — — Elu e acolo intre multimea acitiata, elu vede probabili pre Nerone, care, curendu-lu va infige pe cruce, trecundu spre a intrá in Palatiulu seu de aur; elu e, care are se urmese cesariloru; fienduca densulu e acel'a, carele intr'una die sub ceriulu orientale asia dise unui altu omu „tu esci Christosu fiulu Ddieului celui viu; — si elu e, cui acestu omu, adeca fiulu lui Ddieu, i a respunsu: Simeone fiulu alui Jona, nu sangele nici carnea ti au descoperitu tie acestea, fara parentele meu cerescu; si eu ti dicu tie: tu esti Petru si pe acésta Pétra mi voiu fundá beseric'a mea. — Si cine e celu alaltu resariténu, carele sosese pe calea Apia, pe unde trecea tóta lumea vechia? — — — — Acesta e Pavelu Apostolulu gentiloru, care vine spre a fini la Rom'a prin martiriu carier'a de Apostolu inceputa in Damascu. — Ah! candu cugetu la acesti doi ómeni, la acelu pescariu Galileanu si la acestu factoriu de corturi, candu i vediu singuri plecandu in contr'a colosului romanu, me surprindu! — — — — Inse dupa Apostoli totu din resaritu ne au venitu ómenii Apostolici — — — — ne a venitu tóta lumin'a. — — — — Oh Dómne! in ce lumina stralucea atuncea credenti'a in acestu Orientu! care 'si trametea radiele sale

luminate pana la marginele cele mai departate ale lumei apusene! — — — — Scienti'a, elocinti'a, santi-an'i'a si tóte maririle ddiesci si omenesci éra canduva acolo. Ce indestulare! ce stralucire! ce viétia! si ce putere!

Ma éta Constantinople tu le perdusi tóte! — Totu perdusi, totu atunci, candu in un'a di de retacire voisi a te inaltia si a domni in sumeti'a ta! Nu tie ci Romei s'a datu primatulu in beserica tu inse l'ai oftatu si spre alu castigá éca pre tene te tradasi, tu te facusi sclava! tu voisi ati aduná maririle lumesci, si triumfulu teu fú sorgintea a tóta ticalosia, si originea acelei imperatii monstruose despotice si urite, carea astadi se ostenescu a o sustiené nationile europene! si Patriarchulu teu umilitu si apasatu, mai multu nu a fostu, decatu un'a jocaria vile in manile despotiloru sei coronati!

Éta ce poftescu unii chiaru astadi se ajunga Augustulu Pontifice alu cetatii eterne, deregatoriulu credentiei nóstre, parentele sufleteloru nóstre! ma, nu Ddieu meu, nu! nici odata nu!

Schism'a dara tradá misiescesce fortiei beseric'a, si pe popóre islamului; de órace ori si cum libertatea popóreloru e legata strinsu cu libertatea besericeii! In urma Constantinoplea caduata sub spad'a lui Mahomedu fú si remane in ochii lumei unu esemplu alu resbunarii, ce urmaresce rumperea de catra unitate, si acést'a e caus'a, cà locurile acestea frumóse, cele mai infforitóre ale lumei vechi, gemu de atatia secli sub jugulu brutale alu turciloru. — — —

Gratia lui Ddieu, ea-ce umbr'a grosei nopti, carea infasiurá de atatia secli tristulu oriente, incepe a se rari, incepu a aperá semne mangaitoria. Indoit'a tirania a islamului si a schismei, carea apasa pe acesti nefericiti crescini, a capetatu plagi afunde, si se consuma de sene pe die ce merge.

Ori si ce va face politic'a, decompunerea imperiului musulmanu e securu, si candu va cadé de sub ruinele lui se voru ivi acestea natiunalitati pre care succulu crescinu le sustiene, de si apesate inse totusi viue. E memorabile Domni mei, cà Islamismulu nu potú absorbi pe toti din imperiulu turcu, si cà chiaru din caus'a crescinismului se afla in oriente popóra desclinite, precumu Armeni, Maroniti, Bulgari si altii, pentru cari cuestiunea nationale e aceeaasi cu cea catolica, si acésta, gratia lui Ddiedieu! e una esperiintia seriósa pentru venitorulu credentiei in acestea tieri.

Astufeliu schism'a se pare a fi vulnerata de

mörte, istori'a arata förte chiaru, cá schism'a despartendu popórele de vetr'a luminei si de vieti'a crestina si tradandu beseric'a fórtiei, trage dupa sene dóue pedepse neincungiurabile, adeca: nescienti'a si sclavirea conscienciloru.

Ah! pentru ce intardia orientulu a recunósce, cá elu n'a preceputu diu'a candu noi i amu intinsu man'a loialu in conciliale din Lugdunu si Florenti'a! Din acestu tempu nu mai e nici un'a dificultate doctrinale seriósá intre Oriente si noi. Pentru ce inca nu e complenita uniunea atatu de usióra, si atatu dorita? Atunci se face unu pasu mare si dela aceste concilia, dèca e iertatu a imprumutá din limb'a diplomatica una espresiune förte justa, sta deschiusu unu protocolu, si fiacare beserica orientale se póte inscrie intrensulu, candu va voi si inca mai multu! se póte chiaru dice, ca cuestiunea orientale de nou se propune solemnu besericei cath. — O parente comunu a tóte besericele, o pastoriele alu meiloru si alu oiloru, o pastoriele alu pastoriloru, tu de si te nevalescu periclele ce te incungiura si grigele universali, totusi nitanduti de dorerile proprii ti ai intorsu ochii si anim'a la dorerile filoru tei in Christosu, la crestinii din Oriente, chiamandu spre ei simpatiele si rogatiunile lunei crestine, si chiamandu-i pre ei insii cu celu mai blandu amoru parentescu!

Urmarea acestei ingrigiri inalte e si acee'a, ca chiaru acumu de curendu doná s. parente orientulu in semnu de importantia in congregatiunea de propaganda noi zelatori, carii si voru tiené de datoria santa a studiá lipsele acestoru beserici, si se voru ingrigi in totu modulu a prepará din ce in ce reuniunea atatu de dorita a comuniuniloru despartite, fara de a vatemá riturile antice si venerabili, pecare santulu scaunu pururea le a pretiuitu (??) Bleti dara cu totii fratiloru spre ajutoriulu institutulu scólei orientale, cu tóta generositatea animeloru vóstre, si acest'a vá tramite besericelele orientali ne intreruptu indoit'a elemosina, de carea ele au lipsa; astufeliu preparandu pentru unu venitoriu póte nu departatu, complenirea dispusetiuniloru prevedintiei indurate, preste acestea tieri nefericite.

Voi toti Episcopi venerabili din tóta lumea, ce ati venitu se faceti aici? pentruce ati strabatutu marile, v'ati lasatu turmele vóstre si ati invinsu ostenelele? voi ati venitu la Papa, dupa cumu s'a indatenatu a veni, candu parentele suferu, chiaru pentruca acest'a suferu, de óra ce elu ve ama si voi lu amáti.

si elu ve dice in adeveru, cá unu parente filoru sui: voi sunteti mandri'a mea si mangaierea mea.

Póte nici una adunare a fostu in beserica spre a satisface unei simple lipse a animei de afectiune si uniune.

E bine, reuniunea nóstra vá avé si unu altu efectu mare, de óra-ce pentru besericele orientali va fi de una mangaiere mare si chiaru neasteptata.

Despre acestea se voru incunoscintiasi se voru convinge toti fratii din Oriente, atatu cei ce remasera de a pururea alipiti cu credinti'a de uniune curagiosi, catu si acei'a, pe cari schism'a despartise de comuniunea, éra nu de iubirea nóstra. — Ei voru dice: Rom'a, Françi'a, Spani'a si Germani'a, lumea tóta tresare de amóre catra besericele orientali; si ca in Rom'a inaintea 300 Episcopi, adunati din tóte partile catolicismulu, unu Episcopu occidentale a reamentitu nenorocirile nóstre trecute si nefericirea de facie a besericei nóstre, si tóte animele s'au misicatu.

Episcopi catolici din Syri'a, Armeni'a, Constantinopole si Smirn'a, voi ve veti duce se spuneti credintiosiloru vostri despre acésta uniune strinsa si sincera a catoliciloru occidentali si orientali in iubirea lui Christosu intre braciele si in peptulu parentelui comunu. — — —

Ah! concedetimi Domnii mei a ve vorbi in tóta simplicitatea, si intru unu limbagiu familiare: dati din biu spre acestu lucru dati bani. Banii acesti tristi, inse admirabili bani, despre cari dice cineva, ca sunt reu Domnitoriu si bunu serbitoriu; tristi, de óra-ce adese siervescu spre reu; inse admirabili, candu sierbescu spre dreptate, caritate, si spre tóte lucrurile mari; candu ajungu si au onórea adese a ajunge de unu instrumentu alu omului spre destinatiunile Ddiesci.

Concedetimi a mai adauge: Voi toti ati venitu aici cu anim'a buna, si de si unulu seau altulu din simpl'a curiositate, inse in cele din urma totusi spre unu lucru bunu: e bine, faceti ce e mai bunu, ce voi nici ati fi prevedintu. Au nu e mai bine a fi totu deauna mai bunu, decatu ar' semená cineva a fi? Ddieulu meu! acésta se templa neintreruptu, si ce se tiene de mene, eu dau in continuu preste ómeni, cari sunt mai buni decatu se tienu ei.

Candu cugetu la aceea ce au facutu orientulu pentru noi, dandune credinti'a, si candu vediu acestu orientu afundatu in intunereculu in care amu fi noi, de cumva Petru si Pavelu nu ar fi venitu; — si ghébatu

sub despotismulu brutale, care lu apara si desonóra; — mi vine a dice: ma noi amu poté straplantá la a-cestea popóra libertatea crestina si lumin'a si totusi nu o facemu . . . eu nu potu se enumescu acesta decatú un'a indiferentia culpabila, si un'a nemultiamire urita. Asia e, noi avemu a mana, fratii mei, regeneratiunea morale si libertatea orientelni: de óra-ce crestinişmulu eliberandu animele, scapa si redica poporale. Acela e parentele adeveratei libertati, carea nu se produce prin mintiuna, ma carea se garanteza prin virtute: acest'a e parentele marimei nationale: si in ori ce intielesu luatú e mantuirea si viéti'a societatii. —

Deci dara déca voi amati demnitatea si libertatea umana, cugetati spre oriente, déca ve place a fi recunoscutori, cugetati spre oriente, déca amati animele, cugetati spre oriente, déca amati pre Isusu Christosu, cugetati la oriente. Ah! candu cugetu, cumca orientulu e, care ne dede pre Isusu Christosu au potei vomu noi denegá ceva? De amati pre sant'a Vergura, cugetati la oriente. Eu nu potui cautá nici un'a data spre ver una muiere judea fora a cugetá la s. Vergura; fora a dice cu misicare, cà Mari'a fú din sangele ei, si din poporulu ei! In fine de cumva voi amati beseric'a, cugetati spre a redica acesta beserica, care intardia a se apropiá de vatr'a luminei si de viéti'a crestinesca, cari le desolara schisma. Cu unu cuventu fratii mei orientulu e de unde capetaramu noi tóte bunetatile. E bine fratiloru se mesuramu estensiunea generositatii nóstre dupa estensiunea binefaceriloru primari a le orientului si dupa meseri'a lui presenta, si se facemu insemnata diu'a acea maretia, carea ne adunà spre una fapta mare de iubire si careia Isusu Christosu i va dá in urma binecuentarile pamentesci si recompensarea cerésca!

Unu Romanu.

Manuscriptele

pastrate de Dn. Alexandru Gavra profesorulu de preparandia in Aradu.

(Urmare.)

§ 10. Urmarea bataii cu Françosii? v. p. 305.
 § 11. Cine fú Bonaparte? v. p. 307. § 12. Durerea lui Bonaparte la Egiptu? v. p. 309. § 13. Bataiea din anulu 1805? v. p. 312. § 14. A dou'a luare a Vienei? v. p. 316. § 15. Ce rendueéla facu Bonaparte dupa ce luá Vien'a? v. p. 319. § 16. Bataiea cu

Musculu din anulu 1812? v. p. 323. § 17. Fug'a lui Bonagarte din Elb'a si bataiea dela Vaterlo? v. p. 335. § 18. Sfersitulú? v. p. 343.

Opulu acest'a are 368 de pagine in 4/ ce facu 46 de cóle.

Aradu in 23. Juniu 1862.

Manuscriptum latinum,

quod hucdum lucem publicam non vidit, trium operatorum, contra et pro instructione apud graeci ritus in imperio austriaco degentes homines novi calendarii militantium, altissimo conspectui elargiendae sententiae causa substratorum, e pulveribus regni archivorum exemptorum, et quidem

I. Responsum Metropolitae Carlovicziensis Stephani condam Stratimirovic 9-a Decembris 1814. Carloviezi Excelso Consilio regio Locumtenentiali hungarico contra inductionem apud gr. n. u. r. homines novi calendarii insimul cum causis id disvadentibus substratum, cui adnectitur

II. Dissertatio contra sententiam Metropolitae hujus ab Episcopo gr. cath. Crisiensi Constantino Stanich Crisio 25-a Januarii 1816 altiori discussioni substrata.

III. Huic in forma comitivae de eodem dato emanatae per fatum episcopum adduntur non nulla projecta: qualiter possent adinveniri media, quibus saepe dictum novum Calendarium in vitam practicam inveli posset.

Omnia haec 15½ in 4-o coalescunt.

Adeca:

Manuscriptulu latinescu, care pana acum'a nu s'a tiparitu, trei operate in sine cuprindietoriu, ce despre aceea lucra: óre in imperati'a Austriei firearu cu sfatu la ómeni de legea grecesca a introduce calindarulú celu nou, au ba? care operate esaminarii cei mei inalte pentru de a se aduce sententie sunt asternute. Acumu din pravulu archiveloru scuturate prin rondurile aceste se facu cunoscuté anume:

I. Responsum Metropolitulu dela Carlovitiu Stefanu Stratimirovici inaltulu consiliu locitiitorescu ungurescu pentru cá se nu se introducea la ómenii de l. grecesca calindariulu celu nou, din Carloviti in 9. Decemvre 1814 substernutu.

II. Disertati'a Episcopulni greco-cat., Crisianu Constantinu Stanici in 25. Januare 1816 in contra argumenteloru Metropolitulu catra loculu celu mai inaltu indreptata.

III. Unele proiecte in forma de comitiva cu o cale de acelasi episcoru prezentate: in ce chipu s'ar poté gasi mdiulóce, prin care acelu de multe ori pomenitu calendariu nou s'ar poté pune in viétia practica.

Tóte aceste cuprindu in sine 15¹/₂ cóle in 4.

Aradu in 23. Juniu 1862. (Va urma).

E s t r a s u

privitoriu la socotelile fondului Reuniunei f. r. pe anulu R. alu XI-lea i. e. dela 19./7. Noemyre 1860 pana la 19./7. Noemyre 1861.

Au intratu 223 galb., 650 sf., 1921 fl. 98 cr. v. a. din interese, oferte noue si minime anuali.

Au esitu parte elocandu-se de nou, parte cá subventiune la 2 scóle de fete in sume de 200 fl. si 500 fl. v. a. cumu si spre acoperirea altoru spese mai menunte: 212 glb., 578 sf. 1910 fl. 63¹/₂ cr. v. a. cari subtragunduse din: 223 gl. 650 sf. 1921 fl. 98¹/₂ cr. 212 „ 578 „ 1910 „ 63¹/₂ „

s'a aflatu per cassa: 11 gl. 72 sf. 11 fl. 35 cr.

Not'a comisiunei revedietórie.

Subscris'a comisiune rectificatória cercetandu socotélele R. f. R. pe anuln alu XI-lea adeca 7./19. Noemyre 1860 pana la 7./19 Noemyre 1861 a aflatu in obligatiunile de statu si private sum'a de v. a. 22,770 fl. 86 cr. i. e. douedieci si doue de mii siepte sute siepte dieci fiorini si 86 cr. v. a., precumu si deosebitu 93 fl. 53 cr. in bani gata per cass'a, dupa cumu se afla specificate mai susu (in protocolulu controlatoriu) intocma.

Brasiovu in 30. Noemyre si 12. Decemvre 1861.

Comisiunea rectificatória, pentru: Mari'a Baritiu.

George Baritiu m. p.

Sevastiana Muresianu m. p.

Efrosina G. Joanu m. p.

Subsemnatulu comitetu aflá cu cale spre incun-
glurarea speseloru indoite a publica estrasulu de mai
susu cugetandu a multiumi deocamdata curiositatea
on. publicu. Ce se atinge de specificarea mentionate-
loru socoteli, o va face acésta intr'o brosiura cá a-
nume cuprindiatória de computulu specificu alu celoru

duoi ani din urma i. e. 1860/1 si 1861/2, ai R. XI
si XII.

Brasiovu in 4/16. Octomvre 1862.

Comitetulu R. f. r.

prin

Sanfra de Juga,

Presiedinte.

Maria Secarianu,

casieritia.

Efrosina J. G. Joánu.

secretarésa.

Catra

Elis'a Circ'a

Din comitatulu Albei de susu.

Cine esti? de unde aduci elu acordu melodiosu,
De mai dai dovedi, ca 'i viu, secsulu nostru celu
frumosu?
Dar' sublimulu sentiementu, celu pastrasi in anima;
Nu l'au pututu nimici cei tirani la patima? —
Séu ca póte 'ti e ursitu se ne seameni cu amoru,
Ori pre unde te intorci. animele tuturoru?
Au esti Diena adorata de strabunii nostri eroi;
Si acumu vini cu lir'a t'a; se ne fermeci si pre noi?
Fii ori ce! dar' de voliesci se ne puni in cumpana,
Cumu suntemu, libimiu si cumu? Patri'a din anima:
Canta se nu ne sffimu a plecá la lupte mari,
Aparandune natiunea fačia ori cu ce barbari!!
Cu ceresculu sonioru, ce nilu storci din Vioarea
Si ne faci se ne uitamu de dureri, de lacremea
Fa se plangemu elu trecutu de catusi inferecatu;
Ce nea subjugatu strabunii siepte seculi ne'ncetatu!!!
Fa! ca-ci acestu pamentu, ori pre unde 'lu mai
umblamu,
L'au scaldatu cu sangele, — totu pre aloru mormentu
calcamu!!
Si apoi, unde atatia bravi dormu in veci fara monu-
mentu,
Vomu versá unu riu de lacrimi, se inverdiésca a loru
mormentu
Se ne veadia si dusimanii, cumca nu ne amu mai
uitatu,
Cine au fostu ai nostri, strabunii, pana nu iau subjugatu.
J. S.

Redactoru respundietoru

Iacobu Muresianu.

Editiunea: in tipografi'a lui

Ioanne Gött.